

Anna Pavlichenko

NA KÁVU S EINSTEINEM

hra

Kyjev

UDC 821.161

P12

Pavlichenko Anna

P12 Na kávu s Einsteinem : hra. Kyjev : Publishing Lira-K,
2023. 80 s.

ISBN 978-617-520-627-0

Hlavním vypravěčem je duch Alberta Einsteina, který vás vezme na zajímavou historickou cestu. Hlavní hrdinové: Albert Einstein a jeho soused v Praze Ivan Puluy už popíjejí kávu s dalšími známými osobnostmi. Proč by Simon Petljura a Kazimir Malevič měli skončit u jednoho stolu? O tom a vlastně i o prolínání jeho osudu s Ukrajinci, kteří stvořili a změnili svět k lepšímu, bude vyprávět Albertův duch. Odhalí také tajemné stránky svého života, které ovlivnily svět. Jak ale jeho aktivity ovlivnily osud Ukrajiny a možná i dnešní války.

Hra je založena na skutečných faktech s využitím archivních dat.

UDC 821.161

ISBN 978-617-520-627-0

© Pavlichenko A., 2023

© Nakladatelství Lira-K, 2023

Dějství první: Praha v dubnu.

Postavy :

Duch starého Einsteina - vypravěčem je samotný Albert Einstein po své smrti.

Albert – Albert Einstein, vědec, německý fyzik, laureát Nobelovy ceny židovského původu.

Salvador – Salvador Dalí, umělec, přítel Einsteina.

Ivan – Ivan Puluj, vynálezce, překladatel, teolog, spisovatel ukrajinského původu, Einsteinův soused v Praze.

Franz – Franz Kafka, český spisovatel, přítel Einsteina.

Niels – Niels Bohr, vědec, fyzik, laureát Nobelovy ceny, přítel Einsteina.

Mileva – Mileva Marićová, matematicka, manželka Einsteina, matka jeho dětí.

Gala – Olena Ivanova (Gala Dalí), manželka Dalí, jeho manažerka.

Na jevišti se promítá přehlídka večerní Prahy z počátku 20. století. Světlo ztlumené, v pološeru jsou vidět stolky a židle v kavárně.

Starší muž vystupuje do popředí, je celý v černém, světlo mu míří do obličeje, tělo v černém obleku se splývá s tmou.

Duch starého Einsteina: Dnes jsem si vzpomněl na svou zahradu a Prahu v roce 1911, přestěhovali jsme se tam s manželkou, když jsem získal místo profesora na Karlově univerzitě. Na rozdíl od temného Curychu a Bernu byla Praha mimořádně příjemným městem, které i v noci zářilo paprsky světla. V té době byla všude zavedena elektřina a fungovaly zde moderní ekologické elektrárny. Večer jste se navíc mohli svézt tramvají a uvidět přes okno reklamy s diodovým pod-

svícením, což jsem nikde jinde neviděl. Jen si to představte – všechna světla na budovách a tramvajích vytvořil jeden člověk. Bylo mi ctí být jeho sousedem, když jsem žil v Praze.

V té době jsme si s Milevou pronajali dům na Smíchově. V neděli ráno na terasu v očekávání hostů vynesli stolky a židle. Obvykle jsem nerad utrácel peníze za věci, které neměly žádný význam, ale Mileva působila depresivně. Sada židlí a stolů doplnila jaro na zahradě. Kované nohy, které připomínaly tkané výhonky vinné révy, někdy listy ze stejného kovu. Jejich bílá barva přidala na slavnosti. Na zahradě kvetly meruňky, tráva, o kterou se zahradník staral, se rozprostírala jako koberec. Když ji posekali, voněla nesmírně svěže, nasávala ranní rosu a byla ještě šťavnatější.

Podívá se na oblek na věšáku, který visí na okraji jeviště.

Rád jsem nosil svůj bíložedý kostkovaný oblek, i když většina nosila černé smuteční obleky. Ponožky jsem take nenosil. Neberte

to jako muviton, ale věci, které nemusí být důležité, by měly zůstat nedůležité, stejně jako můj rozcuchaný vlnitý účes.

(všimne si staré obrovské noviny na stole vedle věšáku a posadí se ke čtení)

Ach! To je rok 1887, už jsem zapomněl, odkud jsou. Ivan je tu musel nechat, vidím tady jeho článek, za který možná jednou dostane Nobelovu cenu.

(čte noviny nahlas)

«Studium paprsků X pokračovalo. Tentokrát jsem experimentoval s papírem potřeným platinovým granátovým kinem. A pořizoval jsem fotografie pod paprsky X lampy. Nejprve jsem obdržel ztmavlé skvrny, otočil jsem desku pod úhlem 45 stupňů a opět jsem obdržel rozmazané snímky. Pak jsem se rozhodl dát před desku ruku, znovu jsem zapnul lampu a vyvolal desku. Byl na ní obraz kostry ruky. Pak vyfotil morče. O mechanismu působení katodových paprsků jsem psal ve svém předcho-

zím článku zveřejněném v březnu. Tyto snímky pořízené pomocí paprsků X mají velký význam pro světovou chirurgii, protože před operací může lékař vidět zranění pacienta. A to bude znamenat velký průlom v medicíně.»

Vzpomínám si, jak mi emotivně vyprávěl o svých nových paprscích a o svých snech, že budou sloužit medicíně. Ačkoli ho většina považovala za skromného, občas vybuchoval emocemi.

(Světla a projekce zhasnou. Objeví se jasné denní světlo, na jevišti se objeví muži a několik žen a sedí na židlích u stolů).

Mileva: Dnes máme kávu a štrůdl podle vídeňského receptu *(staví kávové konvičky na stůl)*

Albert: (obrátil se ke svému kníratému příteli u stolu) Tvůj knír je ještě delší, než byl! Chceš vyhrát závod švábů?

Salvador: Jako vždycky jsi velmi vtipný. Ale ne každý je tak staromódní, Albete. (demon-

strativním gestem si upraví nakroucený knír a mrkne na Galu, která sedí u protějšího stolu).

Gala: Knír, knír, knír! všichni mluví jen o jeho kníru, ale jsem si jist, že Praha ani Paříž nemají sobě rovného.

Mileva: (podává hostům štrúdl) Alberte, myslím, že tvůj knír se také zapíše do dějin (sedne si ke stolu ke Gale).

Albert: Ano, jsem připraven se omluvit. Jak se ti daří po tvůrčí stránce?

Salvador: Oh! Alberte! Náš poslední rozhovor mě inspiroval. Vzpomněl jsem si na tvé myšlenky (*vytřeštil oči a napil se kávy*).

Albert: Nepamatuji si které. A proč bych si měl pamatovat, co je napsáno a dá se přečíst? (*vezme dýmku a naplní ji tabákem, flegmaticky sleduje společníka*).

Salvador: (*vykřikne*) Myslím hodiny na bernském nádraží!

Albert: Jsi tak rozrušený. Chceš dýmku? Protože tvoje emoce a rozhořčení ti tlumí hlas. Je to ten rozhovor, kdy jsem sledoval,

jak se na nástupišti pohybuje mnoho hodin současně? A vlak přijel podle hodin, když šipka ukazovala na 7? Nebo jsi měl na mysli to, že násep spočívá vůči vlaku?

Salvador: (*živě gestikuluje*) Mám na mysli něco jiného – čas! Tento «efekt pozorovatele» mě velmi vzrušuje a znepokojuje!

Albert: (*monotónně*) Jsou to jen simultánní události. Jediné, co můžeme říct, je, že se pohybují navzájem zcela relativně. Neexistuje žádný absolutní čas, pouze různé pohyblivé referenční systémy.

Salvador: (*emotivně s vypoulenýma očima*) Čas!!! Uvědomil jsem si tu pravdu! Dlouho jsem přemýšlel, abych vycítil, co jsi chtěl říct. A nakreslil jsem to!

Albert: (*odkládá dýmku*) Proč jsi nás tedy nepozval, abys nám ukázal svůj slavný výtvor? Tohle je skutečné umění, které vzniklo pod vlivem fyziky (*usmívá se*).

Salvador: Práci nazvu «Perzistence paměti nebo rozteklé hodiny». Zobrazil jsem, jak se

rozplývají, stávají se tekutými jako samotný čas – oběť ignorování času. A ten, kdo tyto hodiny vymyslel, je sebeklam! (*vstane a osloví všechny*) Zvu všechny příští víkend do svého salonu (*začne si tleskat, všichni tleskají*)

Ivan: Zajímalo by mě, jestli umělci na dálku cítí stejnou fabuli, nebo jestli mohou současně zažívat nějaké neviditelné výkyvy. Co přiměje umělce vyjadřovat podobné pocity? Můj krajan nedávno představil na výstavě obraz, na kterém zobrazil člověka s velkým mozkiem, byl šokován, když zjistil, že čas přestal existovat, omlouvám se, čas prostě ani neexistoval. Černě-červené krajiny, černá díra ve vesmíru, ve které zmizel čas. Říkal, že postava byla velmi vyděšená. A dílo nazval Výkřik.

Albert: Každá doba, bez ohledu na místo na zemi, je vytvořena nejen v určitém stylu, ale nese stejný skrytý význam.

Salvador: Když už mluvíme o umění, podělím se s vámi o svou metodu: dlouho se dívám na předmět, dokud nepřestane existo-

vat, a pak bum! (*poklepe si na čelo*) Je to jako halucinace! Po tomto obrazu následuje další obraz, který nikdo nevidí, jako by byl schovaný někde v labyrintu! (mrkne na Galu, která si tiše povídá s Milevou u jiného stolu).

Ivan: Ne nadarmo se říká: «Jsem umělec – takhle to vidím.» Možná opravdu vidíte víc, zatímco my dlouho nahlížíme do experimentů a zdlouhavě hledáme pravdu. Myslím, že se najde někdo, kdo uvidí vesmírné neznámo, to, co je za hvězdami, kam naše mysl nedohlédne.

Niels: V tomto případě by, přátelé, plátna měli být zalitá jen černou barvou. Čas přeci vyplňuje prostor, a pokud nic ve skutečnosti neexistuje, je to Černý čtverec.

Franz: Pokud vás zajímá můj názor na čas, jsem přesvědčen, že hodiny nám diktují svůj čas a pak nás nutí zemřít. Jenže pro některé lidi běží rychle, pro jiné pomalu (*zavrtí hlavou a dál si prohlíží botu*).

Albert: Milý Franzi. Všechno je to jen otázka relativity. Například něco jiného je, když něko-